

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס אתיקה רפואית וביואתיקה ישראלית

ד"ר אפרת רם טיקטין | המחלקה לפילוסופיה
Medical Ethics and Israeli Bioethics | 31-156-01

הרצאה	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
א'	סמסטר:
ד, 16-18	יום ושעה:
ד 15-16, בתיאום מראש	שעת קבלה:
Efrat.ram-tiktin@biu.ac.il	מייל מרצה:
להשלים	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

השיח הביו-אתי בארה"ב הושפע רבות מספרם של ביצים וצילדרס, אשר בו הוצעו ארבעה עקרונות כלליים לביו-אתיקה – עשית טוב, הימנעות מרע, אוטונומיה וצדק. ביקורות רבות נכתבו על "המנטרה של ג'ורג'טאון" ובכל זאת, היו שהציעו לאמץ עקרונות אלו למסגרת ביו-אתית גלובלית במסגרות בינלאומיות שונות. כנגד הצעות אלו עלו מאירופה קולות שביקשו לערער על העקרונות של ג'ורג'טאון וטענו כי עקרונות אלו אינם מתיישבים עם "ערכים אירופאים" כגון: סולידריות (אחריות חברתית), זהירות וכבוד האדם. ישראל, תחת השפעת הגלובליזציה ותהליכים חברתיים ואקדמיים שונים, הושפעה רבות מידידתה האמריקאית ובתוך כך, זנחה את המורשת האירופאית ונטתה לאמץ תפיסות ביו-אתיות אמריקאיות, דבר שבא לידי ביטוי גם **בפסיקה** הישראלית. עם זאת, **החקיקה** הישראלית של שני העשורים האחרונים מגלה תפיסה ביו-אתית ייחודית הנבדלת מזו הקיימת בארה"ב ובאירופה לדוגמה ההסדרים בחוק זכויות החולה (התשנ"ו), חוק החולה הנוטה למות (התשס"ו) וחוק השתלת איברים (התשס"ח) ועוד. בקורס זה נדון בערכים מרכזיים של האתיקה הרפואית במדינות המערב ונבחן מה מתוכה יובא לארץ ומה עבר תמורות בעקבות השפעות תרבותיות, חברתיות ודתיות. בין היתר נבחן את המסקנות של קבוצת מחקר שפעלה בישראל בשנים 2011 – 2013 במגמה להשיב על השאלה האם מתפתחת בישראל ביואתיקה ייחודית ונבדלת.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדים יתארו את ההשפעות שעיצבו את הביואתיקה בישראל.
2. הלומדים יסבירו את הערכים המרכזיים באתיקה הרפואית במדינות המערב.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו באופן ביקורתי חקיקה ישראלית בתחומי האתיקה הרפואית.
2. הלומדים יעריכו וינתחו פסיקה ישראלית משמעותית בתחומים הנוגעים לסוגיות ביואתיות.
3. הלומדים יתנסו בכתיבת ניר עמדה על נושא לבחירתם מתוך הנושאים שילמדו בקורס.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת (להרחבה)
1	מבוא: אתיקה ואתיקה רפואית מהיכן שואבת האתיקה הרפואית את ערכיה	שיעור מבוא – דיון כיתתי	קריאת רשות פריט 1 + 2	
2	האם האתיקה הרפואית נדרשת להיות אוניברסאלית?	מחצית כיתה א' קוראת את פריט 3 ומחצית כיתה ב' את פריט 4. חציו הראשון של השיעור עבודה בקבוצות של 4	פריטי חובה 3 ו/או 4	מטלה א: עבודה בזוגות: הכרת השיקולים וההשפעות על קיומם

של ערכים אוניברסאליים 10 נק		(המשלבות שני תלמידים מא' וב'): כל זוג נדרש להציג לאחרים את הטענות המרכזיות בטקסט שקרא. יחדיו יתבקשו להשיב על השאלה בעמודה הימנית. סיכום בפורום הכיתתי		
מטלה ב' הערכת עמיתים בזוגות בבית: 1. מה הערכים בבסיס שני החוקים? 2. חישבו על ביקורת אחת לפחות לגבי כל חוק. בכיתה – זוגות קוראים את הדוח של הזוג האחר ומנהלים דיון. 20 נק'	חוק זכויות החולה, התשנ"ו - 1995 פריט 5	3. דיון ביקורתי בחוק זכויות החולה ובחוק החולה הנוטה למות 4. דיון מסודר על חוק זכויות החולה+ הדגמה על מקרים לדיון 5. דיון מסודר על כבוד האדם והשלכות על חוק החולה הנוטה למות	3 דיון עומק	3
			בערכים מרכזיים: אוטונומיה וכבוד האדם	4
				5
	פריט 6 + 7 ועדה ארצית לפי נוהל משרד הבריאות לברירת מין היילוד באבחון גנטי טרום השרשתי	שאלת מחשבה בבית – האם הורים רשאים לבחור את מין העובר? אילו ערכים נוגעים בשאלה זו וכיצד מאזנים ביניהם? דיון בכיתה לפי מאמרו של נעם זהר	PGD ובחירת מין העובר	6
מטלה ג': יוגש לפני השיעור. 1. זיהוי הטענה המרכזית של הכותבים. 2. ניר עמדה – האם הורים רשאים לבחור מבין עוברים שנוצרו בIVF להביא לעולם דווקא עובר הסובל מחרשות? (עד 500 מילים) אפשר בזוגות 30 נק'	פריט 8	קריאה מקדימה בבית + הכנת תרגיל	PGD ובחירת תכונות העובר	7

	פריט 9 פריט 10	דיון ביקורתי	חוק תרומת ביציות	8
<p><u>מטלת בחירה ב – נייר עמדה</u></p> <p>יוגש עד סוף הסמסטר. אפשר בזוגות</p> <p>1. האם המדינה צריכה להתיר שירותי פונדקאות בתשלום/החזר הוצאות?</p> <p>2. מה ההגנות הדרושות על כל אחד מהצדדים הנוגעים בדבר.</p> <p><u>מטלת בחירה ד – נייר עמדה</u></p> <p>1. חוו דעתכם באופן מנומק על פתיחת שירותי פונדקאות לנשים חד הוריות וגברים חד הוריים או בזוגיות חד מינית.</p> <p>עד 800 מילים</p> <p>40 נ'</p>	פריט 11 קריאת רשות או פריט 12 (לבחירת הסטודנטים)	דיון ביקורתי	חוק נשיאת עוברים ופתיחת שירותי פונדקאות לגברים	9
<p>מטלת בחירה ד' –</p> <p>2. האיסור או ההיתר לביצוע הפלות שאינן מסיבות רפואיות (מום חמור בעובר ואו סכנה לחיי האם)</p>	פריט 13, רשות		מעמד העובר זכות האשה על גופה	10
	פריט 14 או 15	מחצית כיתה א' קוראת את פריט 14 ומחצית כיתה ב' את פריט 15. חציו הראשון של השיעור עבודה בקבוצות של 4	הולדה בעולה	11

		(המשלבות שני תלמידים מא' וב'): כל זוג נדרש להציג לאחרים את הטענות המרכזיות בטקסט שקרא. יחדיו יתבקשו לדון בשאלה האם ישנה עילה לתביעות הולדה בעוולה ולנסות לגבש מדיניות של טיפול בפניות מסוג זה. סיכום בפורום הכיתתי		
מטלת בחירה ד – 3. האם ותחת אילו תנאים יש להתיר שימוש בזרע של נפטר לצורך הבאת ילדים	פריטים , 16 18 רשות פריט 17	דיון כיתתי קריאה ביקורתית בפס"ד מהארץ והעולם	הולדה מהנפטר	12
	פריט 19 - חובה	השפעות חברתיות, תרבותיות ודתיות על שאלות ביאותיות בישראל בדגש על הולדה דיון – לאן הולכים מכאן?	סיכום	13
			השלמות – חלק מהנושאים ידרשו יותר משיעור אחד	14

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

משקל בציון הסופי	תיאור התוצר
10% מהציון הסופי	מטלה א'
20% מהציון הסופי	מטלה ב'
30% מהציון הסופי	מטלה ג'
40% מהציון הסופי	מטלה ד'

- מטלות – 3 תרגילי חובה ותרגיל בחירה אחד (כתיבת ניר עמדה).
- נוכחות – 80% נוכחות חובה.

אין

1. Pellegrino E.D., Thomasma, D.C.1993. *The Virtues in Medical Practice*. Oxford: Oxford University Press. Chap. 2 (pp.18-29)
2. Veatch, R. 2001. The Impossibility of a Morality Internal to Medicine. *Journal of Medicine and Philosophy*, 26 (6): 621-642.
3. Matti HÄYRY, "European Values in Bioethics: Why, What, and How to be Used?", *Theoretical Medicine and Bioethics*, February 2003: 199-214.
4. מרדכי הלפרין, "השפעת הביואתיקה היהודית על הנורמות הביו-אתיות בישראל", בתוך: גיל סיגל (עורך) *ביו-אתיקה כחול לבן* (ירושלים: מוסד ביאליק, 2015), 100-118.
5. סטטמן, ד' (2001). שני מושגים של כבוד. *עינוי משפט*, כד (3): 541-603.
6. זהר, נ'. (2007). בן או בת? בחירה גנטית, חירות הפרט והתערבות המדינה. *עיון*, אפריל, עמ' 243-258.
7. ועדה ארצית לפי נוהל משרד הבריאות לברירת מין היילוד באבחון גנטי טרום השרשתי. https://www.health.gov.il/hozer/mk04_2015.pdf
8. Savulescu, J., Kahan, G. 2009. The Moral Obligation to Create Children with the best Chance of the best life. *Bioethics*: 23(5): 274-290.
9. חוק תרומת ביציות. תש"ע – 2010
10. לב, א. קרן, א. 2011. טכנולוגיות רבייה והזכות להורות במדינה יהודית ודמוקרטית: המקרה של חוק תרומת ביציות. *משפט רפואי וביואתיקה*, 4: 37-79 (בייחוד 56-75).
11. שרלו, י'. 2011. ההגנה האתית על הפונדקאית – אתיקה, חוק והלכה. בתוך: גיל סיגל (עורך) *ביו-אתיקה כחול לבן* (ירושלים: מוסד ביאליק, 2015), 193-224.

12. בג"ץ 781/15 – פנקס ואחרים נגד הועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים
<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts/15/810/007/v58&fileName=15007810.V58&type=2>
13. Tooley, M. (1972). Abortion and Infanticide. *Philosophy and Public Affairs*, 2(1): 37-65.
14. שפירא, ע. 2002. הזכות לא להיוולד בפגם. בתוך: רפאל כהן-אמגור (עורך) *דילמות באתיקה רפואית*. הוצאת הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר. עמודים: 239-254.
15. הד, ד. 2002. הזכות לא להיוולד בפגם? בתוך: רפאל כהן-אמגור (עורך) *דילמות באתיקה רפואית*. הוצאת הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר. עמודים: 255 – 261.
16. Gilabr, R. and Ram-Tiktin, E. 2019. It Take a Village to Raise a Child – Solidarity in the Courts. *Medical Law Review* 28(2): 317-341.
17. הנחיות היועמ"ש, 2003 נטילת זרע לאחר המוות ושימוש בו
https://fs.knesset.gov.il/25/Committees/25_cs_bg_3564413.pdf
18. Ram-Tiktin, E. and Gilabr, R. 2019. Solidarity as a theoretical framework for posthumous assisted reproduction and the case of bereaved parents. *Ethical Theory and Moral Practice*, 22:501-517.
19. דוד הד, "פרו ורבו": הבסיס לאתיקה של הולדה ועיצוב גנטי", בתוך: גיל סיגל (עורך) *ביו-אתיקה כחול לבן* (ירושלים: מוסד ביאליק, 2015), 121-139.